הִלְכוֹת תְּפִלָּה סִימָן קיד

בְּאֵר הַגּוֹלָה

קמא:

ג טור בְּשֵׁם אֲבִי הָעֶזְרִי (ראב"ה סי' תתמד). **ד** תַּעֲנִית ג' (ע"ב). **ה** תַּעֲנִית ג' (ע"ב). **ו** הָרא"ש (תענית פ"א סי' א) וְהַקְּרָדְכִי (תענית פ"א סי' תריב) בְּשֵׁם רַאֲבִי"ה (סי' תתמה). **ז** תַּעֲנִית שָׁם (ד"ה).

שֶׁהַצִּבּוּר יְזַכִּירוּ בִּתְפִלָּתָן, וְכֵן נוֹהֲגִין) (מרדכי ריש פרק קמא דתענית (סי' תמטו)). [ג]**הִלְכָךְ** (ז) **אַף אִם הוּא חוֹלֶה אוֹ אָנוּס,** (ח) * **לֹא יַקְדִּים תְּפִלָּתוֹ לִתְפִלַּת הַצִּבּוּר, לְפִי שֶׁאָסוּר לְהַזְכִּיר עַד שֶׁיֹּאמַר שְׁלִיחַ צִבּוּר, אֲבָל אִם יוֹדֵעַ שֶׁהִכְרִיז שְׁלִיחַ צִבּוּר, אַף עַל פִּי שֶׁהוּא לֹא שָׁמַע, מַזְכִּיר. וּמִטַּעַם זֶה הַבָּא לְבֵית הַכְּנֶסֶת וְהַצִּבּוּר הִתְחִילוּ לְהִתְפַּלֵּל, יִתְפַּלֵּל וְיַזְכִּיר** (ט) **אַף עַל פִּי שֶׁהוּא לֹא שָׁמַע מִשְּׁלִיחַ צִבּוּר: ג** [ד]**אִם אָמַר** (י) **מַשִּׁיב הָרוּחַ** (בִּימוֹת הַחַמָּה) **אוֹ לֹא אָמְרוּ בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים,** (יא) **אֵין מַחֲזִירִין** (יב) **אוֹתוֹ.** וְכֵן (ג) **בְּטַל,** אִם הִזְכִּירוּ **בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים** אוֹ (יג) **לֹא הִזְכִּירוּ בִּימוֹת הַחַמָּה, אֵין מַחֲזִירִין** (ד) **אוֹתוֹ.** הַגָּהּ: [א]וְאָנוּ בְּנֵי אַשְׁכְּנַז לֹא מַזְכִּירִין טַל לֹא בִּימוֹת הַחַמָּה (יד) וְלֹא בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים, רַק אוֹמְרִים בִּימוֹת הַחַמָּה רַב לְהוֹשִׁיעַ מִכָּלְכֵּל חַיִּים וְכוּ' (טור), יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁשְּׁלִיחַ צִבּוּר פּוֹסֵק לְהַזְכִּיר בְּתְפִלַּת מוֹסָף יוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח, אֲבָל הַקָּהָל מַזְכִּירִין וְאֵינָן פּוֹסְקִין (טו) עַד מִנְחָה (טז) שֶׁשָּׁמְעוּ (ה) כְּבָר מִשְּׁלִיחַ צִבּוּר שֶׁפָּסַק בְּתְפִלַּת הַמּוֹסָף, וְכֵן נוֹהֲגִין: **ד** [ה]**אִם אָמַר מוֹרִיד הַגֶּשֶׁם מַחֲזִירִין** (יז) **בִּימוֹת הַחַמָּה** (יח) [ו] **אוֹתוֹ, * וְחוֹזֵר** (יט) **לְרֹאשׁ הַבְּרָכָה,** (כ) * [ו]**וְאִם סִיֵּם הַבְּרָכָה** (כא) **חוֹזֵר לְרֹאשׁ הַתְּפִלָּה. *** [ז]**וַאֲפִלּוּ** (כב) **בְּמָקוֹם שֶׁצְּרִיכִים גֶּשֶׁם בִּימוֹת הַחַמָּה, אִם הִזְכִּיר גֶּשֶׁם**

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

ד [ו] אותו. עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב. וְעַיֵּן בְּשֶׁלְמֵי צִבּוּר (משפטי ברכות העמידה ברכה ב אות ד) שֶׁאִם אָרַע שֶׁלֹּא חָזַר לְרֹאשׁ הַבְּרָכָה אֶלָּא לָרַב לְהוֹשִׁיעַ כו' וְסִיֵּם בִּרְכָתוֹ, לֹא מַהְדְּרִינַן לֵיהּ. וּמְבֹאָר בְּרִיטְבָ"א חִדּוּשֵׁי תַּעֲנִית (ג: ד"ה ושמעתי) דְּבִמְקוֹם שֶׁחוֹזֵר לְרֹאשׁ הַבְּרָכָה רִאשׁוֹנָה אֵינוֹ חוֹזֵר לוֹמַר 'ה' שְׁפָתַי תִּפְתָּח'. וְגַם כָּתַב דְּאִם שָׁנָה וְאָמַר מוֹרִיד הַגֶּשֶׁם בִּימוֹת הַחַמָּה וְלֹא נִזְכַּר עַד שֶׁאָמַר בָּרוּךְ אַתָּה ה', יְסַיֵּם לְמַדֵּנִי חֻקֶּיךָ, וְשׁוּב חוֹזֵר לְהִתְפַּלֵּל לְרֹאשׁ הַבְּרָכָה. וְנִרְאֶה דְּאֲפִלּוּ אִם רוֹצֶה שֶׁתַּעֲלֶה לוֹ הַךְ בָּרוּךְ אַתָּה ה' שֶׁאָמַר לְהִיוֹת בְּמָקוֹם רֹאשׁ הַבְּרָכָה וְלוֹמַר לְהַלֵּן אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ כו', לֹא עָלְתָה לוֹ, כֵּיוָן שֶׁאָמְרָתוֹ בָּרוּךְ אַתָּה ה' הָיָה עַל דַּעַת לְסַיֵּם מִמֵּיתֵי הַמָּתִים, וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן נ"ט (ס"ב) וּפ"ז (*), וּלְקַמָּן הַצָּרִךְ לְסַיֵּם לְמַדֵּנִי חֻקֶּיךָ, וְאַחַר כָּךְ יַחְזֹר לְרֹאשׁ, וְעַיֵּן לְקַמָּן. וְכָתַב עוֹד בְּשֶׁלְמֵי צִבּוּר שָׁם בְּאֶחָד שֶׁשָּׁנָה וְהִזְכִּיר גֶּשֶׁם בִּימוֹת הַחַמָּה וְלֹא נִזְכַּר עַד הָאֵל הַקָּדוֹשׁ שֶׁצִּוִּיתָ שֶׁיַּחְזֹר תֵּכֶף לְרֹאשׁ, שֶׁיַּכְנֵס בַּחֲזָרַת הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר אֶלָּא יַחְזֹר תֵּכֶף לְרֹאשׁ, בְּקוֹל רָם, וְכֵן מִשְׁמַע סְעִיף ג' בְּהַגָּ"ה. וְאִיתָא בְּבֵית יוֹסֵף (ד"ה ומ"ש שאסור), אֲפִלּוּ הַמִּתְפַּלֵּל בְּבֵיתוֹ אָסוּר לְהַזְכִּיר עַד שֶׁהִזְכִּירוּ הַצִּבּוּר. כָּתַב הַמַּגֵּן אַבְרָהָם (סק"ב), וְנִרְאֶה לִי הַדִּין בְּמָקוֹם שֶׁאֵין מְנַיָּן, יַמְתִּין עַד זְמַן שֶׁמִּתְפַּלְּלִין בְּקַהִלּוֹת: **ג (ג) בְּטַל.** לְפִי מִנְהַג סְפָרַדִּים שֶׁאוֹמְרִים מַשִּׁיב הָרוּחַ וּמוֹרִיד הַטָּל בִּימוֹת הַחַמָּה: **(ד) אותו.** דְּטַל וּרְוִיחוֹת אֵין נֶעֱצָרִין. וַאֲפִלּוּ אִם עֲדַיִן לֹא סִיֵּם הַבְּרָכָה, אֵין מַחֲזִירִין אוֹתוֹ, מֵאַחַר שֶׁאֵין חִיּוּב כְּלָל לְאָמְרוֹ. מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ד): **(ה) כְּבָר.** וְהָא דְּאֵין מַכְרִיזִין שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ מַשִּׁיב הָרוּחַ וּמוֹרִיד הַגֶּשֶׁם, דְּנִרְאֶה כְּמִתְאַנִּין בְּגִשָּׁמִים. לְבוּשׁ: **ד (ו) אותו.** דְּגִשְׁמֵי קְשִׁים לְעוֹלָם בִּימוֹת הַחַמָּה:

בְּאוּר הֲלָכָה

וְהַפְּרִי חָדָשׁ שֶׁהֶחֱזִיק בְּשִׁטָּתוֹ אִם לֹא הִזְכִּיר עַתָּה גֶּשֶׁם לֹא יָצָא יְדֵי תְּפִלָּה: *** לֹא יַקְדִּים וְכוּ'. מִסְתַּפְּקָנָא אִם הִתְפַּלְּלוּ מִנְיָן וְתִיקִין בְּבֵית הַכְּנֶסֶת זֶה גּוֹעֵט וְהִכְרִיזוּ מַשִּׁיב הָרוּחַ בַּנַּהוּג, אִם מוּעֶלֶת זֶה לְמִנְיָן שֶׁנֵּי שֶׁיֵּהָא מָתֵר לְיָחִיד לְהַקְדִּים,** וְאֵין לוֹמַר דְּכֵיוָן דְּיֵשׁ הָפְסֵק כָּל כָּךְ לֹא מִיקְרֵי הַכְרָזָה, דְּזֶה אֵינוֹ, דְּהָרֵי הֵבִיא הָרא"ש (תענית פ"א סי' ב) בְּשֵׁם רַב עַמְרָם דְּהַזְכָּרָה דְּמוֹסָף מוֹעֶלֶת לְמִנְחָה, עַיֵּן שָׁם בְּרֹא"ש דְּלֵיג עֲלֵיהּ בְּסָבְרָא זוֹ, וּכְעֵין זֶה פָּסַק הָרַמ"א בְּסָעִיף ג'. וְאִפְשָׁר דְּכֵיוָן דְּמִנְיָן אַחֵר הוּא וְגַם דְּהֵלָא בְּשַׁחֲרִית יְצִטָּרֵךְ לוֹמַר מַשִּׁיב הָרוּחַ עַל כֵּן לֹא מְהֵנֵי זֶה לְתִפְלַּת מוֹסָף שֶׁאַחַר כָּךְ. **וְזֶה הַפָּסֵק יִפֹּל גַּם כֵּן בְּמַה שֶׁפָּסַק הָרַמ"א בְּסָעִיף ג' דְּנוֹהֲגִין הַקָּהָל לְהַזְכִּיר מַשִּׁיב הָרוּחַ בְּיוֹם טוֹב רִאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח בְּמוֹסָף מִשּׁוּם דַּעֲדַיִן לֹא שָׁמְעוּ מִשְּׁלִיחַ צִבּוּר דְּפָסַק לוֹמַר מַשִּׁיב הָרוּחַ, אִם בְּאוֹתוֹ בַּיִת הִתְפַּלְּלוּ מִנְיָן רִאשׁוֹן וּכְבָר פָּסַק הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר לוֹמַר מַשִּׁיב הָרוּחַ בְּחֲזָרַת הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר אִם מוֹעִיל זֶה שֶׁלֹּא יִצְטָרְכוּ שׁוּב לוֹמַר מַשִּׁיב הָרוּחַ בִּתְפִלַּת הַמּוֹסָף, וְצָרִיךְ עִיּוּן. עַל כֵּן נִרְאֶה שֶׁטּוֹב לְהִיזָּהֵר שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת מִנְיָן רִאשׁוֹן בְּבֵית הַכְּנֶסֶת בְּיוֹם טוֹב רִאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח:**

ד * וְחוֹזֵר לְרֹאשׁ הַבְּרָכָה וְכוּ'. וְהַגְּרִ"א פָּסַק כְּהַרַמְבַּ"ם (פ"י ה"ח) [ב]דְּגַם הָתָם חוֹזֵר לְרֹאשׁ: *** וְאִם סִיֵּם הַבְּרָכָה וְכוּ'. וְלֹא דָמֵי לְהָא דְּסָעִיף ו' דְּדַוְקָא אִם הִתְחִיל הַבְּרָכָה שְׁאַחֲרֶיהָ,** דְּהָכָא כֵּיוָן שֶׁהִזְכִּיר מַה שֶּׁאֵין רָאוּי לְהַזְכִּיר גָּרַע, וְכֵן כָּתַב בַּלְּבוּשׁ. וְהַבַּ"ח (ס"ה) וְהָאֲלִיָּה רַבָּה (סק"ו) פָּסְקוּ דְּגַם בָּזֶה דַּוְקָא אִם הִתְחִיל בְּרָכָה שְׁאַחֲרֶיהָ, דְּאִי לָאו הָכִי הוּא כְּמוֹ שֶׁעוֹמֵד עֲדַיִן בְּאוֹתָהּ בְּרָכָה וְחוֹזֵר לְרֹאשׁ הַבְּרָכָה. וְהַפְּרִי מְגַדִּים (משז"ל סק"י) הֵבִיא אֶת מַחֲלֹקֶתָם, וְסִיֵּם וְצָרִיךְ עִיּוּן וְסָפֵק בְּרָכוֹת לְהָקֵל. אֲבָל הָעֲרוּךְ הַחַיִּים (דין סמיכת גאולה וכו' סל"ח) וְחַיֵּי אָדָם (כלל כד ס"ו) וְשֻׁלְחַן שְׁלֹמֹה (ס"ב) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים פָּסְקוּ כְּסִתְמַת הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ, וְכֵן נִרְאֶה לִי לְמַעֲשֶׂה, מִשּׁוּם דִּבְלָאו הָכִי דַּעַת הַגְּרִ"א כְּהָרַמְבַּ"ם דְּאֲפִלּוּ אִם נִזְכַּר בְּרָכָה חוֹזֵר לְרֹאשׁ, וְגַם יֵשׁ כַּמָּה מְגַדּוֹלֵי הַפּוֹסְקִים שְׁחוֹלְקִים עַל רַאֲבִי"ה (סי' תתמה) דְּפָסַק הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ בְּסָעִיף ו' כְּוָותֵיהּ דְּאָמְרוּ בְּלֹא חָתַם קֹדֶם שֶׁפָּתַח בְּרָכָה שְׁאַחֲרֶיהָ, וְיִסְבִּירָא לְהוּ דְּמִכֵּיוָן שֶׁפָּסַק אוֹתָהּ בְּרָכָה הָוֵי כְּמוֹ שֶׁהִתְחִיל בְּרָכָה אַחֶרֶת, **וְלָכֵן עַל כָּל פָּנִים בְּעִנְיָנֵנוּ** דְּאִפְשָׁר דְּרַאֲבִי"ה גַּם כֵּן סוֹבֵר כְּשֶׁאַר פּוֹסְקִים, **אֵין לָזוּז מִתְּחִלַּת הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ דְּאַחַר שֶׁפָּסַק הַבְּרָכָה אֲפִלּוּ לֹא הִתְחִיל עֲדַיִן בְּרָכָה שְׁאַחֲרֶיהָ חוֹזֵר לְרֹאשׁ הַתְּפִלָּה.** וְאַחַר כָּךְ מָצָאתִי בְּעֵזֶר ה' יִתְבָּרֵךְ בְּכַפָּר מַאֲסֵי מֶרְדְּכַי (סק"י) שֶׁפָּסַק כְּהַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ מִכָּל אֵלּוּ הַטְּעָמִים:

*** וַאֲפִלּוּ בִּמְקוֹמוֹת שֶׁצְּרִיכִים גֶּשֶׁם וְכוּ'.** [ג]**עַיֵּן בִּמְרִי מִגְדִּים** (א"א סק"י) **שֶׁכָּתַב דַּאֲפִלּוּ אֶרֶץ בָּלָה כְּאִשְׁכְּנַז וְדַיְדֵן אֲפִלּוּ הָכִי גְּרִיעָא מִשְּׁאֵלָה,** עַיֵּן שָׁם שֶׁטָּעְמוֹ. **וְכֵן בְּחַיֵּי אָדָם** (כלל כד ס"ו) **כָּתַב דַּאֲפִלּוּ אִם הָיָה עֲצִירַת גְּשָׁמִים, וּכְמוֹ שֶׁהֶעְתַּקְתִּי בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה** (סק"כ כב). וְנֶאֱמָת לֹא הַבַּנְתִּי דִּבְרֵיהֶם, דְּהָרֵי טַעַם הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ שָׁם (סי' קיז ס"ב) לְעִנְיַן שְׁאֵלָה הוּא דִּלְמָא הִלְכְתָא כְּהָרא"ש דִּמְסַתְּבֵר טַעֲמֵיהּ, רִאשׁוֹן שֶׁפָּסַק בּוֹ, דְּהַיְנוּ בְּמוֹסָף שֶׁל יוֹם טוֹב רִאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח לְהַמַּחְבֵּר, וּלְהָרַמ"א דְּוַקָא צִבּוּר לְכֻלֵּי עָלְמָא אֲפִלּוּ בְּמוֹסָף בְּעֵת שֶׁחוֹזֵר הַתְּפִלָּה בְּקוֹל רָם: **(יח) אותו.** דְּגִשְׁמֵי קְשִׁים לְעוֹלָם בִּימוֹת הַחַמָּה: **(יט) לְרֹאשׁ הַבְּרָכָה.** וְדִבְרֵי הַכֹּל בְּמוֹסָף, אֲבָל בְּשַׁחֲרִית אִם הִזְכִּיר גֶּשֶׁם בְּתוֹךְ שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה וְלֹא הִזְכִּיר בְּמוֹסָף אֵין חוֹזֵר לְרֹאשׁ הַבְּרָכָה, כֵּיוָן דְּהָתָם לֹא הִזְכִּיר כְּלָל וְהָכָא הִזְכִּיר בְּתוֹךְ הַתְּפִלָּה, וְכֵן מִשְׁמַע בְּהַגָּ"ה. וְאִיתָא בְּבֵית יוֹסֵף (ד"ה ומ"ש שאסור), אֲפִלּוּ הַמִּתְפַּלֵּל בְּבֵיתוֹ אָסוּר לְהַזְכִּיר עַד שֶׁהִזְכִּירוּ הַצִּבּוּר. כָּתַב הַמַּגֵּן אַבְרָהָם (סק"ב), וְנִרְאֶה לִי הַדִּין בְּמָקוֹם שֶׁאֵין מְנַיָּן, יַמְתִּין עַד זְמַן שֶׁמִּתְפַּלְּלִין בְּקַהִלּוֹת: **ג (ג) בְּטַל.** לְפִי מִנְהַג סְפָרַדִּים שֶׁאוֹמְרִים מַשִּׁיב הָרוּחַ וּמוֹרִיד הַטָּל בִּימוֹת הַחַמָּה: **(ד) אותו.** דְּטַל וּרְוִיחוֹת אֵין נֶעֱצָרִין. וַאֲפִלּוּ אִם עֲדַיִן לֹא סִיֵּם הַבְּרָכָה, אֵין מַחֲזִירִין אוֹתוֹ, מֵאַחַר שֶׁאֵין חִיּוּב כְּלָל לְאָמְרוֹ. מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ד): **(ה) כְּבָר.** וְהָא דְּאֵין מַכְרִיזִין שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ מַשִּׁיב הָרוּחַ וּמוֹרִיד הַגֶּשֶׁם, דְּנִרְאֶה כְּמִתְאַנִּין בְּגִשָּׁמִים. לְבוּשׁ: **ד (ו) אותו.** דְּגִשְׁמֵי קְשִׁים לְעוֹלָם בִּימוֹת הַחַמָּה:

בַּאֵר הֵיטֵב

(א) בְּקוֹל רָם, וְכֵן מַשְׁמַע סְעִיף ג'. בְּהַגָּ"ה. וְאִיתָא בְּבֵית יוֹסֵף (ד"ה ומ"ש שאסור), אֲפִלּוּ הַמִּתְפַּלֵּל בְּבֵיתוֹ אָסוּר לְהַזְכִּיר עַד שֶׁהִזְכִּירוּ הַצִּבּוּר. כָּתַב הַמַּגֵּן אַבְרָהָם (סק"ב), וְנִרְאֶה לִי הַדִּין בְּמָקוֹם שֶׁאֵין מְנַיָּן, יַמְתִּין עַד זְמַן שֶׁמִּתְפַּלְּלִין בְּקַהִלּוֹת: **ג (ג) בְּטַל.** לְפִי מִנְהַג סְפָרַדִּים שֶׁאוֹמְרִים מַשִּׁיב הָרוּחַ וּמוֹרִיד הַטָּל בִּימוֹת הַחַמָּה: **(ד) אותו.** דְּטַל וּרְוִיחוֹת אֵין נֶעֱצָרִין. וַאֲפִלּוּ אִם עֲדַיִן לֹא סִיֵּם הַבְּרָכָה, אֵין מַחֲזִירִין אוֹתוֹ, מֵאַחַר שֶׁאֵין חִיּוּב כְּלָל לְאָמְרוֹ. מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ד): **(ה) כְּבָר.** וְהָא דְּאֵין מַכְרִיזִין שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ מַשִּׁיב הָרוּחַ וּמוֹרִיד הַגֶּשֶׁם, דְּנִרְאֶה כְּמִתְאַנִּין בְּגִשָּׁמִים. לְבוּשׁ: **ד (ו) אותו.** דְּגִשְׁמֵי קְשִׁים לְעוֹלָם בִּימוֹת הַחַמָּה:

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

'מַשִּׁיב הָרוּחַ' שָׁנָה לֹא נִקְרָא הַכְרָזָה, שֶׁהֲרֵי בְּיֵשׁ מְקוֹמוֹת אוֹמְרִין גַּם בְּקַיִץ מַשִּׁיב הָרוּחַ, אֶלָּא יְסִיֵּם וּמוֹרִיד הַגֶּשֶׁם: **(ז) אַף אִם הוּא.** פָּרוּשׁ, דְּאִם אֵינוֹ חוֹלֶה, בְּכָל הַשָּׁנָה אָסוּר לְהַקְדִּים תְּפִלָּתוֹ לַצִּבּוּר כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב סִימָן צ' (ס"י): **(ח) לֹא יַקְדִּים.** וַאֲפִלּוּ אִם הוּא מִתְפַּלֵּל בְּבֵיתוֹ אָסוּר לְהַזְכִּיר קֹדֶם שֶׁמִּתְפַּלְּלִין הַצִּבּוּר. (ז) וְלָכֵן בְּנֵי הַיְשִׁיבוֹת כְּשֶׁמִּתְפַּלְּלִין בְּלֹא מִנְיָן יְמַתִּינוּ בְּשִׁמְיני עֲצֶרֶת מִלְּהִתְפַּלֵּל מוּסָף עַד סְמוּךְ לְסוֹף שֵׁשׁ שָׁעוֹת, דְּבָדְאֵי לֹא יֵאָחֲרוּ הַצִּבּוּר יוֹתֵר מִלְּהִתְפַּלֵּל הַמּוּסָף, וְאָז יִתְפַּלְּלוּ מוּסָף וְיֹאמְרוּ מַשִּׁיב הָרוּחַ: **(ט) אַף עַל פִּי שֶׁהוּא.** דְּמִסְתַּמָּא הִכְרִיזוּ כְּבָר: **ג (י) מַשִּׁיב הָרוּחַ.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר מַשִּׁיב הָרוּחַ לְבַד, וְלֹא הִזְכִּיר גֶּשֶׁם: **(יא) אֵין מַחֲזִירִין.** דִּרְוִיחוֹת וְכֵן טַל אֵין נֶעֱצָרִין בְּלָאו הָכִי, וַאֲמִירָתוֹ לֹא מַעֲלָה וְלֹא מוֹרִיד. (ה) וּמִכָּל מָקוֹם לְכַתְּחִלָּה נוֹהֲגִין כְּכָל הַמְּקוֹמוֹת לוֹמַר מַשִּׁיב הָרוּחַ בַּהַזְכָּרָה בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים, שֶׁמּוֹעִיל אָז לְנַגֵּב לְחוּת הָאָרֶץ שֶׁהִיא מְרֻבָּה: **(יב) אותו.** וַאֲפִלּוּ (ט) עֲדַיִן לֹא סִיֵּם הַבְּרָכָה, מֵאַחַר שֶׁאֵין חִיּוּב כְּלָל לְהַזְכִּיר רוּחַ וְטַל לְעוֹלָם: **(יג) לֹא הִזְכִּירוּ.** הַמְחַבֵּר קָאָזֵיל לְמִנְהַג סְפָרַד שֶׁנּוֹהֲגִין לְכַתְּחִלָּה לוֹמַר מוֹרִיד הַטָּל בִּימוֹת הַחַמָּה, אֲפִלּוּ הָכִי אֵין מַחֲזִירִין מֵאַחַר שֶׁלֹּא חִיְּבוּם חֲכָמִים בָּזֶה: **(יד) וְלֹא בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים.** וְרַק בְּשֹׁאֲלָה (י) אָנוּ נוֹהֲגִין לְבַקֵּשׁ גַּם עַל טַל, וְהוּא מִפְּנֵי שֶׁאָנוּ מְבַקְּשִׁין שֶׁיְּהֵיֶה לִבְרָכָה, כִּי יֵשׁ טַל לְאֵינוֹ לִבְרָכָה. וּבִימוֹת הַחַמָּה אַף בְּשֹׁאֲלָה אֵין אָנוּ אוֹמְרִין טַל. וּבִדְעֲבַד אִם אָמַר בִּימוֹת הַחַמָּה בֵּין בַּהַזְכָּרָה וּבֵין בְּשֹׁאֲלָה [נִכְנַס שֶׁאָמַר וְתֵן טַל וְלֹא הִזְכִּיר מָטָר], לְכֻלֵּי עָלְמָא אֵין מַחֲזִירִין אוֹתוֹ: **(טו) עַד מִנְחָה.** דִּבְמוּסָף עֲדַיִן אֵין הַכֹּל לְהַצִּבּוּר, וְעַיֵּן לְעֵיל בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה סְעִיף קָטָן ג': **(טז) שֶׁשָּׁמְעוּ.** (יא) וְאִם יָחִיד אַחַר תְּפִלָּתוֹ עַד שֶׁהִתְחִיל הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר לְהִתְפַּלֵּל מוּסָף וּפָסַק מִלְּהַזְכִּיר גֶּשֶׁם, שׁוּב לֹא יֹאמַר מַשִּׁיב הָרוּחַ. וְיָחִיד הַדָּר בִּישׁוּב יְמַהֵר אָז לְהִתְפַּלֵּל מוּסָף קֹדֶם שֶׁמִּתְפַּלְּלִין הַקָּהָלוֹת [פְּרִי מְגַדִּים (א"א סק"ה)]. וְנִרְאֶה לִי דְּאִם יֵשׁ לוֹ סָפֵק פֵּן כְּבָר הִתְפַּלְּלוּ, מוּטָב שֶׁלֹּא לֹאמַר, דְּבָזֶה יָצָא בְּדִיעֲבַד לְכֻלֵּי עָלְמָא וְנִכְנַס בְּסוֹף סְעִיף קָטָן ג': **ד (יז) בִּימוֹת הַחַמָּה.** הַיְנוּ (יב) אֲפִלּוּ בְּיוֹם רִאשׁוֹן שֶׁפָּסַק בּוֹ, דְּהַיְנוּ בְּמוּסָף שֶׁל יוֹם טוֹב רִאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח לְהַמַּחְבֵּר, וּלְהַשְׁלִיחַ צִבּוּר לְכֻלֵּי עָלְמָא אֲפִלּוּ בְּמוּסָף בְּעֵת שֶׁחוֹזֵר הַתְּפִלָּה בְּקוֹל רָם: **(יח) אותו.** דְּגִשְׁמֵי קְשִׁים לְעוֹלָם בִּימוֹת הַחַמָּה: **(יט) לְרֹאשׁ הַבְּרָכָה.** וּבִדְעֲבַד אִם לֹא חָזַר לְרֹאשׁ הַבְּרָכָה אֶלָּא לָרַב לְהוֹשִׁיעַ כו' וְסִיֵּם בִּרְכָתוֹ, (יג) לֹא מַהְדְּרִינַן לֵיהּ: **(כ) וְאִם סִיֵּם הַבְּרָכָה.** עַיֵּן בְּפְרִי מְגַדִּים (משז"ל סק"י) שֶׁכָּתַב דְּהֵיְנוּ לְאַחַר שֶׁאָמַר בָּרוּךְ אַתָּה ה', אֲבָל הַשָּׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה (סק"י) וְהַחַיֵּי אָדָם (כלל כד ס"ו) כָּתְבוּ, דַּוְקָא אִם סִיֵּם לְגַמְרֵי, אֲבָל אִם נִזְכַּר לְאַחַר הַשֵּׁם, יְסַיֵּם לְמַדֵּנִי חֻקֶּיךָ כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּהְיֶה לְבַטָּלָה, וְאִם הוּא כְּאִלּוּ עוֹמֵד עֲדַיִן בְּאֶמְצַע הַבְּרָכָה וְחוֹזֵר לְאָמְתָּא גִּבּוּר: **(כא) חוֹזֵר לְרֹאשׁ הַתְּפִלָּה.** וְהַטַּעַם, דְּשָׁלֹשׁ בְּרָכוֹת רִאשׁוֹנוֹת חֲשׁוּבוֹת כְּאֶחָד. (יד) וְאֵין צָרִיךְ לַחְזֹר וְלוֹמַר פְּסוּק 'ה' שְׂפָתַי תִּפְתָּח': **(כב) בְּמָקוֹם.** וַאֲפִלּוּ אִם הָיָה (טו) כָּל אוֹתָהּ הַמְּדִינָה

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(ו) פְּרִי מְגַדִּים (א"א סק"ב) וְזֶרֶךְ הַחַיִּים (דיני סמיכת גאולה וכו' סל"א): **ג (ס) אַחֲרוֹנִים:** (משפטי הברכות ברכה ב אות ד) **(יג) שְׁלֶמֵי צִבּוּר** (משפטי הברכות ברכה ב אות ד) **(יד) פְּשׁוּט:** (כלל כד ס"ו): **(טו) מַגֵּן אַבְרָהָם** (סק"ב): **(טז) אַחֲרוֹנִים:** (דיני סמיכת גאולה וכו' סל"א): **(יז) שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה** (סק"י): **(יח) חַיֵּי אָדָם** (שם): **(יט) מַגֵּן אַבְרָהָם** בְּסִימָן תפ"ח (סק"ד):

לִיקוּטֵי דִּבְרֵי הָרִב: א] ובסידור (תפילת ג' רגלים) כתב: במוסף של פסח מתחילין לומר מוריד הטל. **ב]** ובשו"ע הרב (ס"ד) פסק כשו"ע שחוזר לראש הברכה. **ג]** וכ"כ בשו"ע הרב (ס"ה).

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

(כג) בִּמְקוֹם (ז) טַל (כד) מַחֲזִירִין אוֹתוֹ. (וְכֵן אִם הִזְכִּיר גֶּשֶׁם וְטַל, נַמִּי מַחֲזִירִין אוֹתוֹ) (בית יוסף (ד״ה ולמאי דאמר) בשם הרמב״ם (פ״י ה״ח) והרא״ש (ברכות פ״ד סי׳ יד) והטור). ה חבִּימוֹת (ח) (כה) הַגְּשָׁמִים אִם לֹא אָמַר מוֹרִיד (כו) הַגֶּשֶׁם * מַחֲזִירִין אוֹתוֹ, טוְהָנֵי מִלֵּי שֶׁלֹּא הִזְכִּיר טַל, אֲבָל אִם (כז) הִזְכִּיר (ט) [ט] טַל * אֵין מַחֲזִירִין אוֹתוֹ: ו יבַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים שֶׁמַּחֲזִירִין אוֹתוֹ כְּשֶׁלֹּא אָמַר בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים מוֹרִיד הַגֶּשֶׁם, הַיְנוּ כְּשֶׁסִּיֵּם כָּל הַבְּרָכָה (כח) וְהִתְחִיל בְּרָכָה שֶׁאַחֲרֶיהָ, וְאָז חוֹזֵר לְרֹאשׁ הַתְּפִלָּה, אֲבָל אִם נִזְכַּר קֹדֶם שֶׁסִּיֵּם הַבְּרָכָה, יֹאמַר (כט) * בַּמָּקוֹם (י) [י] שֶׁנִּזְכַּר, (ל) כוַאֲפִלּוּ אִם סִיֵּם הַבְּרָכָה וְנִזְכַּר קֹדֶם שֶׁהִתְחִיל אַתָּה (יא) [יא] קָדוֹשׁ אֵין צָרִיךְ לַחֲזֹר, (לא) אֶלָּא אוֹמֵר מַשִּׁיב הָרוּחַ וּמוֹרִיד הַגֶּשֶׁם (לב) * בְּלֹא חֲתִימָה. הַגָּה: שָׁלֹשׁ בְּרָכוֹת (לג) הָרִאשׁוֹנוֹת חֲשׁוּבוֹת כְּאַחַת,

(*) כ״כ בב״י ׳הגהות מיימוני בשם סמ״ק׳, ובהג״מ שלפנינו ליתא.

ח שָׁם (ג:). ט טור בְּשֵׁם יְרוּשַׁלְמִי (תענית פ״א ה״א) וְהָרִי״ף (תענית א:). י טור בְּשֵׁם הָרֹא״שׁ (תענית פ״א סי׳ א). כ טור בְּשֵׁם אֲבִי הָעֶזְרִי (ראבי״ה סי׳ תתמו), הַגָּהוֹת מַיְמוֹנִי בְּפֶרֶק י׳ מֵהִלְכוֹת תְּפִלָּה (אות ו) וְהַסְּמַ״ק(*).

בַּאֵר הֵיטֵב

(ז) טַל. רְצוֹנוֹ לוֹמַר לְפִי מִנְהַג סְפָרַד שֶׁאוֹמֵר בִּימוֹת הַחַמָּה מַשִּׁיב הָרוּחַ וּמוֹרִיד הַטַּל, אָמַר זֶה גֶּשֶׁם בִּמְקוֹם טַל: ה (ח) הַגְּשָׁמִים. דְּאָז גְּשָׁמִים סִימַן בְּרָכָה: (ט) טַל. רְצוֹנוֹ לוֹמַר שֶׁאָמַר מַשִּׁיב הָרוּחַ וּמוֹרִיד הַטַּל, אֵין מַחֲזִירִין. וְעַיֵּן סִימָן קי״ז סָעִיף ד׳ דִּלְעִנְיַן שְׁאֵלָה דְּהַיְנוּ וְתֵן טַל וּמָטָר, לֹא מְהַנֵּי טַל אִם לֹא אָמַר מָטָר, עַיֵּן שָׁם: ו (י) שֶׁנִּזְכַּר. דַּוְקָא בִּדְבָרִים שֶׁמַּחֲזִירִין אוֹתוֹ, אֲבָל בִּדְבָרִים שֶׁאֵין מַחֲזִירִין אוֹתוֹ לֹא יֹאמַר. ב״ח (ס״ט), מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ח): (יא) קָדוֹשׁ. עַיֵּן גַּן הַמֶּלֶךְ סִימָן (קי״ב) [קנ״ב]:

שַׁעֲרֵי תְשׁוּבָה

וְאָז יוּכַל לְסַיֵּם תְּפִלָּתוֹ טֶרֶם שֶׁיַּתְחִיל הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר לוֹמַר קְדֻשָּׁה, וְאַף לְמִי שֶׁסּוֹבֵר לְקַמָּן סִימָן קכ״ד (ס״י) דְּיָכוֹל לִסְמֹךְ לְכַוֵּן עִם הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר, מִכָּל מָקוֹם יֵשׁ לוֹמַר דִּבְטָעָה בְּשָׁלֹשׁ רִאשׁוֹנוֹת דִּכְחַד חֲשִׁיבֵי, הֲוֵי כְּלֹא הִתְפַּלֵּל כְּלָל, וְאִם כֵּן אֵין הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר מוֹצִיאוֹ, וּצְדָדִ בַּדָּבָר לְכָאן וּלְכָאן וְרִפְיָא בְּיָדוֹ, עַיֵּן שָׁם. וּלְפִי זֶה נִרְאֶה דְּבְדִיעֲבַד אִם עָשָׂה מַעֲשֶׂה וְכִוֵּן לַחֲזָרַת הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר, אֵין לוֹ לַחֲזֹר וּלְהִתְפַּלֵּל, וּמִכָּל מָקוֹם אֶפְשָׁר שֶׁרָאוּי שֶׁיַּחֲזֹר וְיִתְפַּלֵּל בְּתוֹרַת נְדָבָה שֶׁיְּחַדֵּשׁ בָּהּ דָּבָר גַּם כֵּן, כֵּיוָן שֶׁיֵּשׁ לוֹמַר שֶׁעָלְתָה לוֹ מַה שֶּׁכִּוֵּן לְהַשְּׁלִיחַ צִבּוּר, וְגַם דְּזֶה שֶׁאֵינוֹ אוֹמֵר מוֹרִיד הַגֶּשֶׁם עַתָּה אֵין זֶה חִדּוּשׁ דָּבָר: ה [ט] טַל. עַיֵּן בַּאֵר הֵיטֵב. וְכָתַב בְּשִׁלְמֵי צִבּוּר (משפטי ברכות העמידה ברכה ב אות ז) מִי שֶׁהִתְפַּלֵּל וְשָׁכַח לוֹמַר דָּבָר שֶׁאֵין מַחֲזִירִין אוֹתוֹ וְהוּא הָיָה סָבוּר שֶׁצָּרִיךְ לַחֲזֹר, וְהִתְחִיל לְהִתְפַּלֵּל וְשׁוּב נִזְכַּר שֶׁמִּן הַדִּין אֵין צָרִיךְ לַחֲזֹר, תֵּכֶף שֶׁנִּזְכַּר יַפְסִיק, אֲפִלּוּ בְּאֶמְצַע הַבְּרָכָה, כֵּן כָּתַב בְּמִכְתָּם לְדָוִד (או״ח סי׳ ג) וּמַאֲמַר מָרְדְּכַי סִימָן תרפ״ב (סק״ב) לְעִנְיַן אֲמִירַת עַל הַנִּסִּים, עַיֵּן שָׁם: ו [י] שֶׁנִּזְכַּר. עַיֵּן בַּאֵר הֵיטֵב שֶׁנִּמְשַׁךְ אַחַר טָעוּת סוֹפֵר שֶׁבִּקְצָת דְּפוּסֵי מָגֵן אַבְרָהָם בְּטָעוּת סוֹפֵר, וְצָרִיךְ לְצַיֵּן עַל מַה שֶּׁכָּתַב ׳וַאֲפִלּוּ אִם סִיֵּם׳ כו׳, וְכֵן הוּא בִּדְפוּס אַמְסְטֶרְדַּם, וְלָזֶה הֶרְאָה מָקוֹם לְסִימָן רצ״ד (ס״ד), עַיֵּן שָׁם: [יא] קָדוֹשׁ.

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

מִתְפַּלְּלִין וּמִתְעַנִּים עַל הַגְּשָׁמִים. וְעַיֵּן בְּבֵאוּר הֲלָכָה (ד״ה ואפילו): (כג) בִּמְקוֹם טַל. רְצוֹנוֹ לוֹמַר לְפִי מִנְהַג סְפָרַד (טז) שֶׁאוֹמֵר בִּימוֹת הַחַמָּה וּמוֹרִיד הַטַּל אָמַר זֶה גֶּשֶׁם בִּמְקוֹם טַל: (כד) מַחֲזִירִין אוֹתוֹ. וְאַף דִּלְעִנְיַן שְׁאֵלָה פָּסַק לְקַמָּן בְּסִימָן קי״ז סָעִיף ב׳ דְּאִם שָׁאַל בְּאֹפֶן זֶה מָטָר בְּבִרְכַּת הַשָּׁנִים בִּימוֹת הַחַמָּה אֵין מַחֲזִירִין אוֹתוֹ, (יז) שָׁאנֵי הַזְכָּרָה דְּשֶׁבַח הוּא וְאֵין דֶּרֶךְ לְהַזְכִּיר שֶׁבַח בְּדָבָר שֶׁהוּא קְלָלָה בִּשְׁאָר מְקוֹמוֹת: ה (כה) הַגְּשָׁמִים. אֲפִלּוּ בִּתְפִלָּה רִאשׁוֹנָה, וְהוּא בְּמוּסַף שֶׁל יוֹם טוֹב אַחֲרוֹן שֶׁל חַג לְדִידַן דְּנוֹהֲגִין לְהַכְרִיז מַשִּׁיב הָרוּחַ וּמוֹרִיד הַגֶּשֶׁם קֹדֶם מוּסָף: (כו) הַגֶּשֶׁם. אֲפִלּוּ (יח) אִם אָמַר מַשִּׁיב הָרוּחַ: (כז) הִזְכִּיר טַל. רְצוֹנוֹ לוֹמַר אֲפִלּוּ אִם אָמַר רַק מוֹרִיד הַטַּל לְבַד, וְטַעֲמוֹ, דְּאַף עַל גַּב דְּלֹא נֶעֱצַר, מִכָּל מָקוֹם שֶׁבַח הוּא לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּהַזְכָּרָתוֹ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בִּשְׁאֵלָה דְּצָרִיךְ לִשְׁאֹל עַל דָּבָר הַנֶּעֱצָר, לֹא מְהַנֵּי אִם לֹא שָׁאַל מָטָר אַף שֶׁשָּׁאַל טַל, וּכְדִלְקַמָּן בְּסִימָן קי״ז סָעִיף ד׳: ו (כח) וְהִתְחִיל. אֲפִלּוּ (יט) תֵּבַת אַתָּה לְבַד. וְהוּא הַדִּין (כ) אִם הִתְחִיל לוֹמַר נְקַדֵּשׁ: (כט) בַּמָּקוֹם שֶׁנִּזְכַּר. כִּי לֹא קָבְעוּ חֲכָמִים מָקוֹם בְּתוֹךְ הַבְּרָכָה, אֶלָּא אָמְרוּ סְתָם מַזְכִּירִין גְּבוּרוֹת גְּשָׁמִים בִּתְחִיַּת הַמֵּתִים, רַק שֶׁנָּהֲגוּ לוֹמַר לִפְנֵי מְכַלְכֵּל, שֶׁהוּא פַּרְנָסָה וּגְשָׁמִים גַּם כֵּן פַּרְנָסָה, הִלְכָּךְ בְּאֵיזֶה מָקוֹם שֶׁיִּזְכֹּר סַגֵּי. וּפָשׁוּט דְּאִם נִזְכַּר לְאַחַר שֶׁאָמַר וְנֶאֱמָן אַתָּה לְהַחֲיוֹת מֵתִים דְּצָרִיךְ לַחֲזֹר וְלוֹמַר וְנֶאֱמָן אַתָּה לְהַחֲיוֹת מֵתִים, דְּבָעִינַן מֵעֵין חֲתִימָה סָמוּךְ לַחֲתִימָה: (ל) וַאֲפִלּוּ אִם סִיֵּם. וְכֵן אִם נִזְכַּר לְאַחַר שֶׁאָמַר ה׳, (כא) יְסַיֵּם מְחַיֵּה הַמֵּתִים וְיֹאמַר תֵּכֶף מַשִּׁיב הָרוּחַ וּמוֹרִיד הַגֶּשֶׁם: (לא) אֶלָּא אוֹמֵר. וְנָכוֹן לְכַתְּחִלָּה (כב) שֶׁיֹּאמַר מִיָּד, לְבַל יַמְתִּין לְאַחַר כְּדֵי דִּבּוּר: (לב) בְּלֹא חֲתִימָה. וְשׁוּב אוֹמֵר אַתָּה קָדוֹשׁ. וְהוּא הַדִּין אִם שָׁכַח יַעֲלֶה וְיָבוֹא בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ שַׁחֲרִית וּמִנְחָה וְנִזְכַּר לְאַחַר שֶׁסִּיֵּם בִּרְכַּת הַמַּחֲזִיר, שֶׁאוֹמֵר שָׁם בִּמְקוֹמוֹ וּמַתְחִיל מוֹדִים, וּכְדִלְקַמָּן בְּסִימָן תכ״ב סָעִיף א׳ שֶׁכָּל שֶׁלֹּא הִתְחִיל בַּבְּרָכָה שֶׁלְּאַחֲרֶיהָ לֹא נִקְרָא סִיּוּם בְּרָכָה זוֹ לְגַמְרֵי לְעִנְיַן כָּל הַדְּבָרִים שֶׁמַּחֲזִירִין אוֹתוֹ, (כג) אַף עַל פִּי שֶׁנִּקְרָא סִיּוּם לְעִנְיַן דְּבָרִים שֶׁאֵין מַחֲזִירִין אוֹתוֹ, כְּגוֹן הַבְדָּלָה בְּחוֹנֵן הַדַּעַת וְיַעֲלֶה וְיָבוֹא בְּעַרְבִית רֹאשׁ חֹדֶשׁ, וְעַל הַנִּסִּים בַּחֲנֻכָּה וּפוּרִים וְכָל כְּהַאי גַּוְנָא, שֶׁאֵין לְאָמְרָם כְּשֶׁסִּיֵּם הַבְּרָכָה אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הִתְחִיל בַּבְּרָכָה שֶׁלְּאַחֲרֶיהָ, וְסִיּוּם בְּרָכָה (כד) נִקְרָא תֵּכֶף כְּשֶׁאָמַר ה׳ שֶׁל הַבְּרָכָה. ב]וְיֵשׁ פּוֹסְקִים שֶׁחוֹלְקִין וְאוֹמְרִים דְּאַף בִּדְבָרִים שֶׁמַּחֲזִירִין אוֹתוֹ, תֵּכֶף מִשֶּׁסִּיֵּם הַבְּרָכָה כְּמוֹ שֶׁהִתְחִיל בְּרָכָה אַחֶרֶת דַּמְיָא. וְעַל כָּל פָּנִים נִרְאֶה לִי לְמַעֲשֶׂה, אִם נִזְכַּר אַחַר שֶׁאָמַר ה׳, לֹא יִגְמֹר מְחַיֵּה הַמֵּתִים, אֶלָּא יְסַיֵּם ׳לַמְּדֵנִי חֻקֶּיךָ׳ וְיִהְיֶה כְּקוֹרֵא פָּסוּק לְבַד, וְדִינוֹ כְּאִלּוּ עוֹמֵד עֲדַיִן בְּאֶמְצַע בְּרָכָה וְחוֹזֵר לְמַשִּׁיב הָרוּחַ, וְכֵן כְּהַאי גַּוְנָא בְּכָל דְּבָרִים שֶׁמַּחֲזִירִין אוֹתוֹ וּכְמוֹ שֶׁבֵּרַרְתִּי בְּבֵאוּר הֲלָכָה (ד״ה בלא חתימה) עַיֵּן שָׁם: (לג) הָרִאשׁוֹנוֹת. נָקַט הָרִאשׁוֹנוֹת, מִשּׁוּם דְּאַיְרֵי בְּהוּ, (כה) וְהוּא

בֵּאוּר הֲלָכָה

עַיֵּן שָׁם בְּבֵית יוֹסֵף (ד״ה ומ״ש אבל) בְּשֵׁם מַהֲרִ״י אַבּוּהַב וְטַ״ז (שם סק״א) וְהַגְּרָ״א (שם ס״ב), וּבִתְשׁוּבַת הָרֹא״שׁ מְבֹאָר שָׁם בְּהֶדְיָא דְּהוּא הַדִּין לְעִנְיַן הַזְכָּרָה, וּרְאָיָה שָׁם מִדַּף ד׳ עַמּוּד ב׳ בְּמַסְקָנַת הַגְּמָרָא דִּשְׁאֵלָה אֵינוֹ נִמְשָׁךְ יוֹתֵר מֵהַזְכָּרָה, וּכְמוֹ שֶׁצִּיֵּן הַגְּרָ״א שָׁם בְּסִימָן קי״ז סָעִיף א׳ דִּבּוּר הַמַּתְחִיל וְשׁוֹאֲלִין, עַיֵּן שָׁם. וּמֵהַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ שֶׁכָּתַב אֲפִלּוּ בִּמְקוֹם וְכוּ׳ אֵינוֹ רְאָיָה, דְּדִילְמָא הוּא מַיְירֵי בְּאֵיזֶה עֲיָרוֹת, דִּבְזֶה גַּם לְהָרֹא״שׁ אֵין לְהַזְכִּיר גֶּשֶׁם, דְּגַם לְעִנְיַן שְׁאֵלָה אֵין לִשְׁאֹל מָטָר בְּבִרְכַּת הַשָּׁנִים בָּזֶה, וּכְמוֹ שֶׁהֵבִיא רְאָיָה שָׁם בִּתְשׁוּבָה מֵהַהִיא דִּבְנֵי נִנְוֵה, וְעַל אֹפֶן זֶה כָּתַב הָרַמְבַּ״ם (פ״ב ה״ז) גַּם כֵּן דִּמְקוֹמוֹת שֶׁהֵם צְרִיכִים גֶּשֶׁם בִּימוֹת הַחַמָּה שׁוֹאֵל בְּשׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה וּכְמוֹ שֶׁהֵבִיא כָּל זֶה הַבֵּית יוֹסֵף בִּשְׁמוֹ שָׁם בְּסִימָן קי״ז (ד״ה ומ״ש מכל מקום), אֲבָל אֶרֶץ אַחַת כֻּלָּהּ, דִּסְבִירָא לֵיהּ כְּהָרֹא״שׁ לְעִנְיַן דִּיעֲבַד דְּאִם שִׁנָּה אֶת נֹסַח הַתְּפִלָּה וְקָבַע הַשְּׁאֵלָה בְּבִרְכַּת הַשָּׁנִים דְּיָצָא, וְעַל כָּרְחָךְ דִּסְבִירָא לֵיהּ דְּזֶה אֵינוֹ נִקְרָא שִׁנּוּי מִמַּטְבֵּעַ שֶׁטָּבְעוּ חֲכָמִים, דְּכָל מְדִינָה וּמְדִינָה אִיקְבַע זְמַנָּהּ לְפִי מִנְהָגָהּ, אִם כֵּן נִרְאֶה דְּהוּא הַדִּין לְעִנְיַן הַזְכָּרָה יָצָא בְּדִיעֲבַד. וְעַיֵּן בְּבֵית יוֹסֵף (כאן ד״ה ואם אמר) בְּמַה שֶּׁכָּתַב בְּשֵׁם תַּלְמִידֵי רַבֵּנוּ יוֹנָה (כ. ד״ה מיהו), מַשְׁמַע גַּם כֵּן דְּמַיְירֵי בְּדָבָר שֶׁשָּׁם הַדִּין בְּשׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה, אֲבָל לֹא בְּדָבָר שֶׁשָּׁם הַדִּין בְּבִרְכַּת הַשָּׁנִים, וַאֲפִלּוּ אִם תֹּאמַר דְּהַתַּלְמִידֵי רַבֵּנוּ יוֹנָה לֹא סְבִירָא לְהוּ כְּהָרֹא״שׁ לְעִנְיַן שְׁאֵלָה וְתָמִיד הַדִּין לְדִידֵיהּ בְּשׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה, עַל כָּל פָּנִים אֵין שׁוּם רְאָיָה מֵהַמְחַבֵּר לְדִבְרֵי הַפְּרִי מְגָדִים וְהַחַיֵּי אָדָם, וְאַדְּרַבָּה בְּהֵפֶךְ נִרְאֶה מִדִּבְרֵי תְּשׁוּבַת הָרֹא״שׁ הַנַּ״ל וּכְפִי מַה דְּפָסְקִינַן כְּדִידֵיהּ הֲלָכָה לְעִנְיַן דִּיעֲבַד. וְאִם כֵּן לְפִי זֶה בִּמְדִינוֹתֵינוּ שֶׁצְּרִיכִין מָטָר בֵּין פֶּסַח לַעֲצֶרֶת, לִכְאוֹרָה הָיָה רָאוּי לָנוּ לִפְסֹק בְּדִיעֲבַד דְּאֵין חוֹזֵר אִם הִזְכִּיר גֶּשֶׁם, אֲבָל כֵּיוָן דִּבְלָאו הָכִי הַמָּגֵן אַבְרָהָם מִסְתַּפֵּק בְּסִימָן קי״ז סָעִיף קָטָן ד׳ דְּדִילְמָא הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ לֹא מִסְתַּפֵּק לִפְסֹק כְּוָותֵיהּ דְּהָרֹא״שׁ רַק כְּשֶׁיֵּשׁ עֲצִירַת גְּשָׁמִים, נִרְאֶה לִכְאוֹרָה דְּאֵין לָזוּז מִפְּסַק הַפְּרִי מְגָדִים בָּזֶה, וְנִרְאֶה רְאָיָה לָזֶה גַּם כֵּן מִדִּבְרֵי הָרַמָ״א לְקַמָּן בְּסָעִיף ט׳ בְּהַגָּ״ה, דַּהֲרֵי בִּמְדִינוֹתֵינוּ הָיָה, וַאֲפִלּוּ הָכִי מַצְרִיךְ לַחֲזֹר בְּוַדַּאי הִזְכִּיר. **אַךְ כְּשֶׁיֵּשׁ עֲצִירַת גְּשָׁמִים וְהִתְפַּלֵּל וְהִזְכִּיר גֶּשֶׁם, צָרִיךְ עִיּוּן אִם חַיָּב לַחֲזֹר וּלְהִתְפַּלֵּל, [וְכָל זֶה שֶׁשָּׁאַל גַּם מָטָר, דְּאִי לָאו הָכִי מִמָּה נַפְשָׁךְ אֵינוֹ יוֹצֵא בְּדִיעֲבַד], וְיוֹתֵר נִרְאֶה דְּיִתְפַּלֵּל בְּתוֹרַת נְדָבָה בְּכָל זֶה בִּמְדִינוֹתֵינוּ, וְעַיֵּן בְּסִימָן קי״ז בְּבֵאוּר הֲלָכָה דִּבּוּר הַמַּתְחִיל וְשָׁאַל מָטָר:**

ה * **מַחֲזִירִין אוֹתוֹ. עַיֵּן בְּחִדּוּשֵׁי רַבִּי עֲקִיבָא אֵיגֶר דִּמְצַדֵּד לוֹמַר דִּבְלֵיל שַׁבָּת אִם שָׁכַח לוֹמַר מַשִּׁיב הָרוּחַ דְּאֵין מַחֲזִירִין, דְּלֹא גָּרַע מֵאִם הָיָה מִתְפַּלֵּל** רַק מֵעֵין שֶׁבַע דְּיָצָא בְּדִיעֲבַד אַף דְּשָׁם לֹא הֻזְכַּר גֶּשֶׁם, **וְסִיֵּם דְּצָרִיךְ עִיּוּן:**

* **אֵין מַחֲזִירִין אוֹתוֹ. רְצוֹנוֹ לוֹמַר לְאַחַר שֶׁאָמַר כְּבָר הַשֵּׁם שֶׁל סִיּוּם הַבְּרָכָה,** א]**אֲבָל אִם נִזְכַּר קֹדֶם סִיּוּם הַבְּרָכָה יַחֲזֹר וְיִזְכֹּר גֶּשֶׁם** [פְּרִי מְגָדִים (א״א סק״ח)]:

ו * **בַּמָּקוֹם שֶׁנִּזְכַּר. כָּתַב הַפְּרִי מְגָדִים** (א״א סק״ח) **דִּלְעִנְיַן שְׁאֵלַת מָטָר אִם שָׁכַח וְנִזְכַּר קֹדֶם שֶׁסִּיֵּם הַבְּרָכָה יַחֲזֹר וְיֹאמַר וְתֵן טַל וּמָטָר וְגוֹמֵר שָׁם כַּסֵּדֶר, וּמִדִּבְרֵי שֻׁלְחָן שְׁלֹמֹה** (סי׳ קיז ס״ד) **מַשְׁמַע דְּגַם טַל וּמָטָר יוּכַל לֵאמֹר אַחַר וְשַׂבְּעֵנוּ מִטּוּבָהּ אִם רוֹצֶה. אָכֵן לְעִנְיַן עַל הַנִּסִּים בַּחֲנֻכָּה וּפוּרִים אִם שָׁכַח וְנִזְכַּר קֹדֶם שֶׁסִּיֵּם בִּרְכַּת הַטּוֹב שִׁמְךָ מַשְׁמַע מִדִּבְרֵי שְׁנֵיהֶם** (פמ״ג שם ושולחן שלמה סי׳ תרפב ס״א) **דְּיַחֲזֹר וְיֹאמַר אַחַר כָּךְ וְעַל כֻּלָּם יִתְבָּרַךְ וְכוּ׳ כַּסֵּדֶר. כָּתְבוּ הָאַחֲרוֹנִים דְּאִם נִזְכַּר בְּמָקוֹם דְּלֹא סָלֵיק עִנְיָנָא כְּגוֹן תֵּכֶף לְאַחַר שֶׁאָמַר וּמְקַיֵּם אֱמוּנָתוֹ, יְסַיֵּם מִקֹּדֶם לִישֵׁנֵי עָפָר וְכָל כְּהַאי גַּוְנָא:**

* **בְּלֹא חֲתִימָה. דִּין זֶה לְמַעֲשֶׂה לַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי יֵשׁ לְעַיֵּן טוּבָא,** דְּהִנֵּה מְקוֹר דִּין זֶה נוֹבֵעַ מֵרְאַבְיָ״ה (סי׳ תתמו) שֶׁהֱבִיאוּהוּ הָרֹא״שׁ בְּפֶרֶק א׳ דְּתַעֲנִית (סי׳ א) וְהַמָּרְדְּכַי שָׁם (סי׳ תריג), וְעַיֵּן בְּבַ״ח (ס״ט) שֶׁרַשַׁ״ל (בביאורו לטור) פָּלִיג עַל סְבָרָא זוֹ וּפוֹסֵק כְּדַעַת הָרַבֵּנוּ יוֹנָה (ברכות כ. ד״ה ואם) דִּסְבִירָא לֵיהּ דְּכֵיוָן שֶׁסִּיֵּם

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(טז) כֵּן הַמִּנְהָג הַיּוֹם, וְעַיֵּן בְּמָגֵן אַבְרָהָם (סק״ג) וּבִפְרִי מְגָדִים: (יז) חַיֵּי אָדָם (שם): (יח) אַחֲרוֹנִים לְדַעַת הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ: (כא) דֶּרֶךְ הַחַיִּים (דיני סמיכת גאולה לתפילה וכו׳ סל״ד): ה (יט) אַחֲרוֹנִים: ו (יט) מִלְּקַמָּן סִימָן תכ״ב סָעִיף א׳: (כ) שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה (ס״ק יא): (כב) הַסְכָּמַת אַחֲרוֹנִים: (כד) פְּרִי מְגָדִים (מש״ז סק״י) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים: (כה) בְּרָכוֹת ל״ד (ע״א):

ליקוטי דברי הרב: א] ובשו״ע הרב (שם) כתב: אבל אם הזכיר טל אין מחזירין אותו (אפילו לא סיים הברכה). ב] ובשו״ע הרב (ס״ז) פסק כשו״ע.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah